

Green Deal nejsou jen motory, jde o dohodu. Česko se otepluje dvakrát rychleji, než je světový průměr, říká klimatolog

 [novinky.cz/clanek/domaci-green-deal-nejsou-jen-motory-jde-o-dohodu-cesko-se-otepluje-dvakrat-rychleji-nez-je-svetovy-prumer-rika-klimatolog-40425940](https://www.novinky.cz/clanek/domaci-green-deal-nejsou-jen-motory-jde-o-dohodu-cesko-se-otepluje-dvakrat-rychleji-nez-je-svetovy-prumer-rika-klimatolog-40425940)

Česko se podle nového ministra životního prostředí Petra Hladíka (KDU-ČSL) otepluje dvakrát rychleji, než je globální průměr. Je tomu skutečně tak?

Střední Evropa, včetně České republiky, se skutečně otepluje rychleji, výrazně rychleji, než je celosvětový průměr. A skutečně můžeme říct, že to je přibližně dvojnásobně. Střední Evropa je jedním z několika tzv. hotspotů, tedy míst, kde vidíme projevy klimatické změny výrazněji. Není to největší anomálie toho oteplování, ale je poměrně výrazná a nachází se v místě, kde žije velké množství lidí, takže to způsobuje dopady do ekonomiky i na životy lidí.

Čím je to způsobeno? Proč zrovna střední Evropa, potažmo Česko?

Růst průměrné globální teploty je stanovován, jak už ten název vypovídá, pro celý povrch Země, který je ze dvou třetin pokryt oceány. Ty se díky své velké tepelné kapacitě a vedení tepla do hlubších vrstev ohřívají podstatně pomaleji než pevniny. U pevnin platí, že čím více do vnitrozemí a dále od rovníku jste, tím výraznější ta změna teploty je, zejména na severní polokouli. Česko splňuje všechna tato pravidla. Jsme v mírném zeměpisném pásu, relativně daleko od rovníku, zároveň poměrně blízko velmi rychle oteplující se Arktidy, a současně dost daleko od moře.

Rok 2022 byl pátým nejteplejším od konce 19. století, tvrdí američtí vědci

Věda a školy

Navíc naše střeoevropské klima je specifické tím, že tu máme zimu, která bývala spojená se sněhovou pokrývkou. Nicméně ve chvíli, kdy sněhová pokrývka zmizí, půda absorbuje během těchto měsíců více tepla a není současně

spotřebováváno teplo na tání sněhu, a to všechno naše zimy proti minulosti dále otepluje. Kromě toho nám z krajiny mizí voda, což vidíme na klesající půdní vlhkosti. Tím ale chybí voda pro tzv. evapotranspiraci, tedy vypařování vody z povrchů, která funguje jako jakási klimatizace krajiny.

Pořízením vlastní fotovoltaiky ušetříte hned dvakrát. Jak je to možné?

Seznam Advertorial

Tím, že se nám prodlužuje celkové období bez sněhu a srážky nám na rozdíl od teplot nerostou, tak nám začínají obvykle už na počátku léta chybět zásoby vody v krajině, což znamená, že část energie, která dřív byla použita na vypaření vody, která teď není, tak ten povrch ohřívá. A to zase přispívá nárůstu letních teplot.

Co jsou ty největší anomálie?

Zajímavých příkladů je víc, ale nejzajímavější a z pohledu teploty nejvýraznější je oteplování Arktidy. Přestože máme Arktidu spojenou s extrémně nízkými teplotami, a to bude platit i v tom budoucím klimatu, tak ta změna oteplení Arktidy je, pokud se v případě střední Evropy hovoří o dvojnásobku, tak u některých oblastí Arktidy to může být desetinásobek průměrné globální změny.

Jestliže my tu zažíváme časně jarní období bez sněhu, jara jsou nezvykle teplá a obecně jsou i teplejší dny, tak Arktida zažívá totéž a je to na mnohem větší škále. Je tam oceán, který je pokryt relativně tenkou vrstvou ledu. Zjednodušeně řečeno je obrovský rozdíl, jestli ten led existuje a je pokrytý sněhem, a tedy odráží až 95 procent veškerého slunečního záření, nebo je tam voda, která naopak 90 procent záření pohlcuje. Tím pádem to oteplování je tam mnohem rychlejší. Oteplování v Arktidě je impozantní, a pokud se podíváme do severní Skandinávie, tak tam vidíme také tyto posuny v posledních 60 letech.

Když se vrátíme ještě zpět k Česku, je možné odhadnout, kdy dojde k nějakému zlomu a změní se ty podmínky, které známe my, naši rodiče či prarodiče?

My ten zlom právě zažíváme, ale protože je rozložen do několika desetiletí, což je zhruba délka lidského života, tak ho tolik nevnímáme. Kdyby moji prarodiče narození ve 30. letech minulého století viděli zimy v posledních dvaceti letech, tak by nevěřili vlastním očím, jak jsou zimy mírné a krátké, nebo naopak jak extrémní teplo prožíváme. Ne že by se jejich generaci klimatické extrémy vyhýbaly, ale nebylo to všechno takhle najednou.

Máme pocit, že je to pořád horší a horší a mění se to, ale žádnou ostrou hranici tam nevidíme, je tu ale zásadní posun, protože oteplení za tři generace o téměř dva stupně Celsia je prostě vidět. Musíme si říct, že to, k čemu spějeme do horizontu příští generace, tak je zhruba jednou takové oteplení. My, co teď v Česku žijeme, se s velkou pravděpodobností nevyhneme tomu, že budeme vidět prohlubování už zmíněných změn a bude to rychlejší, než tomu bylo v přechozích 20 až 25 letech. Jsou ale některé přirozené procesy, které mohou ty změny výrazně zpomalit.

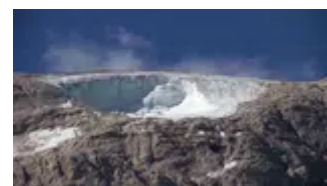
Jaké například?

Třeba kdybychom měli sérii sopečných erupcí, tak se můžeme vrátit zpátky, posunout ty klimatologické hodiny, ale nejspíše jen na krátký čas. Za pozorovanými změnami klimatu stojí totiž emise skleníkových plynů, ty jsou tak velké a pro příští dvě dekády relativně jasně dané, že s touto změnou prostě musíme počítat.

Do roku 2050 roztají velké ledovce včetně těch v Dolomitech, tvrdí UNESCO

Věda a školy

Co bychom měli dělat, abychom zabránili většímu vysychání krajiny a podobně? Co by vláda měla dělat?

Spoustu věcí nedokážeme v rámci Česka změnit.

To vysychání střední Evropy je primárně dáno klimatickou změnou a s tím my mnoho nenaděláme. S čím můžeme pohnout, tak je naše odolnost vůči suchu, ale také vysokým teplotám, a přitom nezapomínat na povodně, jejichž riziko rovněž roste. A jako klíčové opatření, na němž bychom měli tvrdě pracovat, je snižování emisí a současně ukládání co největšího množství uhlíku do půdy.

Jak? Co přesně to znamená?

Například na to pamatovat při obnově lesů. Po kůrovcové kalamitě se zaměřovat na to, aby lesy, které teď lesníci „vychovávalí“, byly připraveny odolávat klimatu v příštích 30 až 50 letech. Nemůžeme obnovovat les podle pravidel, která aplikovali naši dědové.

Potřebujeme druhově pestré lesy a maximálně podpořit všechny procesy, které k tomu vedou, a nezapomínat, že druhově pestrý les, který by v daném místě prosperoval kolem roku 2000, tam s těmi druhy v roce 2050 může mít problém.

V zemědělské krajině jde o to naučit se ukládat uhlík do orné půdy. Je řada firem a zemědělců, kteří se o to snaží, ale data říkají, že výsledky jsou zatím neuspokojivé. Pokud zaoráme statková hnojiva nebo meziplodiny pěstujeme na tzv. zelené hnojení, tedy

vypěstujeme biomasu a zaoráme ji, tak toho uhlíku do půdy uložíme naprosté minimum. A to kvůli tomu, že tímto krokem poskytneme potravu mikroorganismům, které ji ale v současné na organické látky chudé české půdě spotřebují a v půdě z toho uhlíku skoro nic nezbude. Potřebujeme do půdy dostat uhlík jiným mechanismem. Skrze tzv. kořenové výměšky a postupně docílit obnovy mikrobiálních společenstev. Jde prostě o to, abychom obnovili přirozené procesy. Aby se to povedlo, vyžaduje nejen pěstování správných a druhově pestrých meziplodin, ale také docílit toho, aby půda byla neustále zakrytá vegetací, neodkrývala se. A ve chvíli, kdy se sklízí, už tam byla ideálně zasetá jiná.

Pojďme k hojně diskutovanému Green Dealu, který je podle ministra Hladíka pro Česko nutností, a k zákazu spalovacích motorů do roku 2035. Mají skutečně takový dopad na životní prostředí, nebo se z toho udělala bouře ve sklenici vody, protože je to věc, která se přímo dotýká drtivé většiny společnosti?

Já si myslím, že zákaz spalovacích motorů je opravdu věc PR, načasování a komunikace, respektive nekomunikace Green Dealu v rámci české společnosti. Green Deal přijal Evropský parlament většinou, která byla tříčtvrtinová, a to myslím včetně českých zástupců. To, co musím připomenout, je, že v Green Dealu primárně nejde o spalovací motory, ale o celý komplex opatření, jak posunout evropskou ekonomiku. Klidně bychom mohli říct, že ty spalovací motory necháme, ale pak se dostaneme do kolotoče, kdy bychom museli zvažovat výjimky i jinde, a to bychom se nikam neposunuli.

O čem tedy Green Deal podle vás je?

Green Deal je dohoda, a v zásadě rozumná, která neřeší jen klima, ale jejím cílem je, aby budoucí ekonomický růst Evropy byl postaven na udržitelných základech, tedy abychom spotřebovávali ideálně jenom to množství energie, které nezbytně nutně potřebujeme, a nezatěžovali dál životní prostředí. Abychom zlepšili kvalitu ovzduší a vody i druhovou pestrost krajiny v Evropě, včetně Česka. A to jsou

všechno hodnoty, které jsou pro Evropany, myslím, podstatné. To neřeší jen klimatickou krizi, ale i to, aby se děti a děti našich dětí rodily do zdravějšího životního prostředí, než máme my. To je podstata Green Dealu, který nemůžeme omezit jen na zákaz spalovacích motorů k nějakému roku. Je tam spousta dílčích problémů, pro které je potřeba teprve nalézt řešení.

Když přesvědčíme o Zelené dohodě Čechy, tak všechny, míní Timmermans

Ekonomika

Oceňoval bych, kdyby si jednotlivé členské státy Evropy, včetně Česka, místo remcání raději vyhrnuly rukávy, pustily se do práce a braly Green Deal jako New Deal v USA, který v podstatě napomohl zmírnit dopady velké hospodářské krize a po desetiletí potom Amerika z řady těch investic těžila. Podobná vize je za tím Green Dealem v rámci Evropy. To, jak to dopadne, už ale nebude na Evropské komisi, ale jednotlivých členských státech a na nás, obyvatelích těchto zemí.

A tady já vnímám takovou smutnou nekomunikaci v rámci České republiky, vláda by měla lidem vysvětlovat a zdůrazňovat, co vlastně Green Deal je, že to není o zákazu spalovacích motorů. Navíc je třeba znovu zmínit, že Česko bylo vůči Green Dealu v době, kdy mohlo řadu věcí ovlivnit, velmi pasivní.

To bylo za vlády Andreje Babiše (ANO).

Ano, to padá na vrub předchozí vlády, protože to byla doba, kdy se měla udělat řada věcí, o kterých se teď na veřejnosti bavíme, že jsme je měli vyjednat. Před zhruba šesti až čtyřmi lety, nikoliv teď, kdy je v podstatě vymalováno. Teď už málokdo z evropských partnerů nebude brát na tyto pozdní výtky ohled.

Když říkáte, že vše už je víceméně dané, existuje ještě nějaká větší šance na to, aby ministr dopravy Martin Kupka (ODS) dokázal vyjednat zmírnění či odklad toho zákazu spalovacích motorů nebo

dalších opatření dopadajících na automobilový průmysl?

Většinou při implementaci dochází k nějakým korekcím, takže bych to nevylučoval, že k nim třeba v otázce načasování dojde. Ale celkové směřování zůstane zachováno. Ale zase implementace Green Dealu nás dostane ze závislosti na fosilních palivech, která mají často původ v pochybných končinách. Pokud budeme záviset na ropě a plynu, který produkujeme primárně v Evropě, a zbytek pokryjeme skrze úspory, modernizace bytového fondu a budov a využití obnovitelných energetických zdrojů, případně jaderné energetiky na území Evropské unie, tak to Evropě vlastně dodá i strategickou odolnost vůči otřesům v okolním světě.

Zmínil jste fosilní paliva. Je Česko připraveno se od roku 2033 vzdát uhlí a nějak přežít překlenovací období, než se dostaví jaderná elektrárna Dukovany, což by mělo být v roce 2038?

V tuhle chvíli podle mého názoru nejsme připraveni. Existují nějaké výhledy, že by to bylo s velkým skřípáním, abychom dokázali ustát ten přechod. Dlouhou dobu se počítalo s plynem jako překlenujícím palivem, ale to aktuálně nevypadá jako bezbolestné řešení. Myslím si, že tohle je daleko větší problém než spalovací motory, protože představa, že stavbu diskutovaného nového reaktoru pro Dukovany dokončíme v roce 2038, je prostě asi příliš optimistická.

Česko obrátilo. Chce šanci pro spalovací motory.

Ekonomika

Proč myslíte?

Vycházím z toho, co jsem zažil v debatách okolo roku 2000 v případě Temelínu, který se dokončoval dlouho po termínu. Je to velmi složitá technologie a nikdo si nedovolí a nemůže dovolit ji nedotáhnout do absolutní dokonalosti před spuštěním. A navíc nedávné zkušenosti z Evropy, třeba Finska, ukazují, že tyto věci systematicky nabírají zpoždění a Česko, co se týče zpoždění a dodržování termínu, také nepatří mezi premianty. Ale znovu opakuji: tak vidíme situaci teď, na

počátku roku 2023. Jak se bude termín blížit, bude nás to nutit řešení najít. A to, že jsme se zvládli vymanit ze závislosti na plynu z Ruska, by před 18 měsíci nepředpovídal nikdo.

Vycházejme ale z toho, že velkou část energie a tepla můžeme ušetřit tím, že změníme strukturu spotřeby a zásadně snížíme energetickou náročnost a průmyslu. V těchto oblastech dochází v posledním roce k velkému posunu, i kvůli vyvázání se ze závislosti na ruském plynu a enormnímu tlaku cen. Myslím si, že ta okamžitá potřeba vede k řešením, která jsou sice drahá, ale účel splní a ukazují cestu k úsporám do budoucna. A soukromé firmy, pokud jsou motivované snížit spotřebu energií a emise skleníkových plynů, tak to řešení, pokud existuje, najdou. A bude-li vláda kompetentní a postavená před problém řešit energetickou situaci, tak ji podle mě vyřeší.

Je vláda kompetentní?

Myslím, že současná vláda si je toho problému vědoma a bude podnikat strategické kroky, jež jsou zapotřebí, aby budoucím vládám, které to budou řešit za patnáct či dvacet let, připravila půdu.

To je role exekutivy, neřešit jen okamžik dnešního dne, letošního roku, tohoto volebního období, ale státní správa musí fungovat tak, aby se dívala také na delší horizont. Politik musí pracovat s náladou dne a usměrňovat ji, státní správa pak systematicky připravovat technická řešení.

Dělá současná vláda dost pro to zlepšení, vidíte tam snahu změnit do budoucna všechny ty věci?

V rámci omezení, která má, ať už státního rozpočtu, či těch dalších problémů, které musí řešit, tak si myslím, že postupuje velmi konstruktivně. Už jen v tom, že akceptuje Green Deal jako danost, že je pro nás právně závazný a musíme se s ním nějak vypořádat, ne že slibuje nereálné ústupky, které pro Česko vyjedná. Místo toho spíše hledá cesty, jak se s tím technicky popasovat. Potenciál na to máme a podle našich interních odhadů pro nás cíl pro rok 2030 není

nesplnitelný. Předně ten cíl pro Česko není mimo naše možnosti. Zároveň máme nevyužité rezervy v hospodaření s uhlíkem v krajině, takže můžeme lepším managementem naší krajiny výrazně pomoci splnit cíle, které na nás Green Deal klade minimálně v roce 2030, který je prvním referenčním bodem.

Na podporu úspor energií v domácnostech půjde z modernizačního fondu 54 miliard

Ekonomika

V roce 2050 to bude složitější, ale do té doby můžeme a musíme postoupit v časově náročnějším přizpůsobení energetické náročnosti průmyslu a budov a provést změny energetického mixu.

Už jste to trochu naznačil, ale jak se díváte na vládní komunikaci ohledně Green Dealu a změn klimatu?

Čechy bych obecně nepodceňoval v tom, zda k životnímu prostředí mají pozitivní vztah, nebo že mají vůli, aby žili v čistějším prostředí, ale musí se to občanům vysvětlit a zdůvodnit. Vláda musí říct, proč se ta opatření dělají a že některé věci nás stojí hodně peněz, ale má to a bude to mít konkrétní benefity nejen pro nás, ale pro naše děti. Opatření musí být strukturována tak, aby z nich měla jasný prospěch většina společnosti, a nikoliv aby na nich vydělávala úzká skupina lidí. A pokud to tak je, tak okamžitě zasáhnout, ne se zpožděním roku či dvou, jako třeba u boomu fotovoltaiky před cca 10 lety. To je pak špatně, to není jen nezvládnutá komunikace, ale i nezvládnutá implementace.

My jsme jako stát nešťastně zaspali v tom, že jsme byli řadou politiků v čele státu vytrvale přesvědčování, že u změny klimatu se jedná o fantazii intelektuálních elit a vědců. Dodnes nevím, zda za tím byl záměr, nebo víra, že se s globálním problémem dokážeme vypořádat tím, že budeme tvrdit, že neexistuje. Nicméně je jasné, že to je přístup, který se opravdu neosvědčil.

Ztratili jsme spoustu času. To je podle mě ten největší dluh, který jsme si tu vytvořili za posledních dvacet let. Ten čas jsme mohli a měli věnovat budování rezistence vůči změně klimatu, a především soustředit se na výrobu technologií, které teď celý svět potřebuje. Ujel nám vlak a teď to musíme splácet a okolnosti nás nutí změnit chování, ale v té pozici už jsme v minulosti byli a já věřím, že zpoždění nejen můžeme, ale musíme dohnat.

Hladík: Na vládě za Jurečku hlasovat nebudu

Domáci